

Vujević P.: Documents historiques sur les variations de climat dans les territoires du Royaume de Yougoslavie et des contrées avoisinantes. (Beograd, 1931, с. 1—58).

У овој су књизи изнете 293 белешке у којима се говори о климатским променама. Највећи број изнетих чињеница констатован је у Краљевини Југославији, мањи број у Бугарској и Атосу.

Писац је изнашао ове белешке у познатим збиркама Љубомира Стојановића и затим у хроникама, које су објавили фра. Јулијан Јеленић и Риза еф. Мудеризовић.

У овим белешкама има врло интересантних података који говоре о екстремности појединих климатских појава у извесним годинама. Док се из једних види, да је нека година била врло добра, дотле друге говоре о години која је била очајно тешка, било због велике суше било због дуготрајних киша и поплава, било због великих снегова и неиздрживих хладноћа. Врло често се наилази на белешке о гладним годинама, које су најчешће последица великих суша

Из изнетих бележака се даље види, да је било зима без имало снега, док су друге биле врло снеговите; догађало се да је снег падао по цео дан у месецу јуну. Исто тако било је лета без имало кише, као што их је било врло кишовитих: киша је тада падала по неколико недеља без престанка.

Милош Петровић

Kayser K.: Zur Pflanzengeographie von Westmontenegro. (Zeitschr. der Gesell. für Erdkunde zu Berlin, 1930, Nr 3/4, с. 132—142).

Под Западном Црном Гором овде се подразумева област, која се простире између приморја на ЈЗу и тариног кањона на СИу; њена западна граница поклапа се са пређашњом државном границом, а источну границу чине долина Мораче и долина Таре (у свом меридијанском делу).

Писац прво излаже главне морфолошке целине ове области, а затим приказује, опет у главним цртама, њене климатске прилике. Полазећи од ових

основних чинилаца, писац износи распоред вегетације у појединим крајевима поменуте области.

Приморје се одликује правом средоземном вегетацијом. Нижа површ на југозападу, све до удолине Дуга — Никшићско Поље — долина Зете, због других и сушних лета има такође средоземну вегетацију, само донекле измењену. Средоземни вегетациони утицаји продиру нарочито долином Бојане у скадарску котлину, и из ње долинама Мораче и Зете. С друге стране, на планинама ове области, због њихове висине, јављају се шуме средњо-европских карактера.

У високој области, која лежи североисточно од удолине Дуга — Никшићско Поље — долина Зете, развијена је прва средње-европска вегетација. Али је услед висинских и климатских прилика и она разноврсна. На високим површима претстављена је суватима и четинарима, у дубоким долинама Пиве и Таре листопадним шумама, а на високим планинама (као Дурмитору) полеглим четинарима.

Познавајући своју област из екскурзија, и узимајући стално за подлогу рељеф и климу, писац је несумњиво успео, да нам пружи, место досадашњих шематских приказа, далеко стварнију и зернију слику о распрострањењу вегетације у западном крају Црне Горе.

Б. Ж. Милојевић

Поповић Јово, инж.: Љетни станови на планини Враници, Зеџ-Планини и планини Битовњи. (Гласник Земаљског Музеја у Босни и Херцеговини, Сарајево 1931, I, с. 55—82, са 3 цртежа, две скице у тексту и четири фотографије ван текста).

Ово је трећи чланак Ј. Поповића о пашњацима и сточарству на високим планинама у Босни и Херцеговини. Као у прошла два, тако и у овом чланку Ј. Поповић приказује привредну важност планинских пашњака и сточарства на њима, али је у њима обрађена пажња и географским условима ове појаве. Горњи чланак је делом наставак приказа планинских пашњака и сточарства на планини Враници из прошлогодишњег Гласника Земаљског Музеја; у њему су,

сем тога, описани и пашњаци и сточарство на планинама Зецу и Битовњи.

Пашњаци су на свима овим планинама изнад стварне, горње шумске границе. Распоред станова на овим планинама у главном зависи од основних тектонских црта самих планина, а њихов положај од висине горње шумске границе. Тако су станови на Враници распоређени у два паралелна низа правца СЗ-ЈИ, на Маторцу исто тако у два паралелна низа правца СИ-ЈЗ, што одговара правцу пружања главних венаца тих планина, док су станови на планини Шћиту поређани у правцу С-Ј. Станови леже поред путева, којима су међусобно везане долине Врбаса, Босне и Неретве, обично на заклоњеним местима. Карактеристично је, да су колибе на Враници и Зецу обичне брвнаре, док су на Битовњи од сувозидине; на овој се планини додирује дрвена кућа шумовите Босне са каменом кућом кршне Херцеговине.

Из чланка се види да сточарство на планинама средње Босне опада; то је донекле последица општег осиромашења после рата, а највећим делом прелаза из сточарске привреде ка земљорадничкој. Сем тога, на тим планинама је у последње време све више јалове стоке, нарочито крупне, која се изгони ради товљења. Ј. Поповић види у опадању сточарства национално-економску штету, јер издиг на планине особито повољно утиче „на здрав и снажан развој екстерјера младог живинчета“.

Шпиро Солдо

Ilešić Svetozar: Planine ob dolnji Zilji. (Geografski Vestnik, Ljubljana, 1931, s. 120—148, sa 4 fotografije u tekstu).

Писац је најпре изложио шта схвата под појмом „планински пашњаци“, ограничивши га на чисто привредногеографско значење, а затим је приказао физичкогеографске услове сточарства у долини доње Зиље. Услови за планинско сточарство знатно су повољнији на јужној него на северној страни долине, јер је њена јужна страна састављена од шкриљаца. Стога се на њој јављају пространи пашњаци, који су у целој области највиши, а могуће и најстарији. На против, северна страна долине Зиље састављена је највећим делом од креч-

њака, па је на њој сточарство слабије развијено.

Пашњаци су претежно по билима и превојима; чести су и у речним челенкама и цирковима, а у речним долинама их уопште нема. Пашњаке дели, најпре, на „млечне“ и „безмлечне“, на пашњаке за стоку која се музе, и на пашњаке за јалову стоку, мада је та подела шематска, јер су пашњаци већином мешовити. Затим их дели на приватне и заједничке. Издиг на планине и повратак са њих пада у исто време за све сточаре, јер нема етапског кретања.

Станови су обично на доњој ивици пашњака. Спољашњи облик планинског насеља (катуна) зависи од начина искоришћавања пашњака, а и од привреднодруштвених прилика. Стога су катуни каткад слични селима: они су или усамљене колибе или имају збијен тип. Колибе су од брвана, покривене даском, са темељом од камена.

Судећи према облику катуна и колиба, као и према неким археолошким налазима, писац сматра да су катуни врло стари, иако најстарији катуни немају најстарије и најбоље пашњаке.

Чланак је писан методски и на географској основи; он претставља веома успео прилог за познавање алписког сточарства у нашој Краљевини.

Шпиро Солдо

Rubić Dr. I.: Gravitacija susednih žitelja Splitu. (Hrv. Geogr. Glasnik, Zagreb, 1930, br. 2, str. 109—152).

Pisac najpre iznosi podatke o broju autohtonih stanovnika Splita i pridošlica. Brojevi ovih glavnih delova splitskog stanovništva skoro su podjednaki.

Iz statistike prirasta stanovnika Splita vidimo, da splitsko stanovništvo stalno prirašćuje, ali je prirast osobito velik posle svetskog rata. Opadanjem Trsta i Rijeke Split je postao jedna od glavnih i najvećih luka na istočnoj obali Jadrana. 1857 god. Split ima 10.587 stanovnika, a 1929 god. 40.037, dakle skoro četiri puta više, a dvostruko više nego 1910 god. (21.407). Dok je godišnji prirast 1910 god. bio 363, on se je 1920 popeo na 1278 stanovnika.

Od doseljenika bliže splitske okoline najviše otpada na zagorce (36%), na otočane (28%), a 35% na primorce. Pošto je